

<https://doi.org/10.18778/1644-857X.23.02.02>

ZBIGNIEW ANUSIK

UNIwersytet Łódzki / UNIVERSITY OF ŁÓDŹ

 <https://orcid.org/0000-0002-5483-4970>

Lanckorońscy na Wodzisławiu Karta z dziejów i genealogii małopolskiej linii rodziny Lanckorońskich herbu Zadora w XV, XVI i w pierwszej połowie XVII wieku

ABSTRACT

The Lanckoroński Family in Wodzisław. A Page from the History and Genealogy of the Lesser Poland Line of the Lanckoroński Family, Zadora Coat of Arms in the 15th, 16th and the First Half of 17th Century

The article presents the history of this line of the famous Lanckoroński family of the Zadora coat of arms, which descends from Jan of Brzezcie, Lanckorona and Włodzisław (d. 1466). After the division of estates with his brother Mikołaj in 1444, Jan of Brzezcie took possession of the town of Wodzisław (formerly Włodzisław) with adjacent villages in the Kraków Voivodeship, becoming the progenitor of the Lesser Poland (also called Wodzisław) branch of the Lanckoroński family. The author's subject of interest was both himself and five generations of his descendants, known under the surnames of Włodzisławski and then Lanckoroński. The article briefly discusses the life history of all male representatives of the Lesser Poland line of the Lanckoroński family, including Samuel, the castellan of Nowy Sącz, whdied in 1638. It also mentions all women from this family branch living in the period under study. The author introduces a number of corrections and additions to both the genealogy of the Lanckoroński family and the biographies of many representatives of the Wodzisław line, devoting a lot of attention to the families of the Lanckoroński's wives. The article tracks kinship between the selected representatives of this family and important and influential personalities on the political scene of the Kingdom of Poland and then the

Polish-Lithuanian Commonwealth. The author also discusses a number of previously unknown political, economic and moral issues related to the history of the Lanckoroński family against a broader background of the history of the Polish and the Polish-Lithuanian state.

Keywords: Wodzisław, Lesser Poland, Lanckoroński family, Zadora coat of arms, genealogy, Polish nobility, Kingdom of Poland, Polish-Lithuanian Commonwealth in the 16th and 17th centuries

STRESZCZENIE

W prezentowanym artykule przedstawiono dzieje tej linii znanego rodu Lanckorońskich herbu Zadora, która wywodzi się od Jana z Brzezia, Lanckorony i Włodzisławia (zm. 1466). Po dokonany w 1444 r. podziale dóbr z bratem Mikołajem objął on w posiadanie miasto Wodzisław (wcześniej Włodzisław) z przyległymi wsiami w województwie krakowskim i był protoplastą małopolskiej (zwanej też wodzisławską) gałęzi rodziny Lanckorońskich. Przedmiotem zainteresowania autora był zarówno on sam, jak i pięć pokoleń jego potomków, znanych pod nazwiskami Włodzisławskich, a następnie Lanckorońskich. Omówiono tu pokrótce dzieje życia wszystkich męskich przedstawicieli małopolskiej linii rodziny Lanckorońskich do zmarłego w 1638 r. kasztelana sądeckiego Samuela włącznie. Uwzględniono również wszystkie żyjące w badanym okresie kobiety z tej gałęzi rodu. Autor wprowadził szereg korekt i uzupełnień, zarówno do genealogii rodziny Lanckorońskich, jak i do biografii wielu reprezentantów linii wodzisławskiej. Sporo uwagi poświęcił też rodzinom, z których pochodziły żony Lanckorońskich. Ustalił pokrewieństwa, które łączyły interesujących go przedstawicieli tej rodziny z ważnymi i wpływowymi osobistościami na scenie politycznej Królestwa Polskiego, a następnie Rzeczypospolitej. Omówił również, na szerszym tle dziejów państwa polskiego, a później polsko-litewskiego, szereg nieznanych wcześniej zagadnień natury politycznej, gospodarczej i obyczajowej związanych z historią opisywanej tu rodziny.

Słowa kluczowe: Wodzisław, Małopolska, Lanckorońscy herbu Zadora, genealogia, szlachta polska, Królestwo Polskie, Rzeczpospolita w XVI i XVII w.

Wodzisław (dawniej Włodzisław), miasto położone w powiecie ksiąskim dawnego województwa krakowskiego, przeszło w ręce Zadorów z Brzezia w początkach listopada 1370 r., kiedy to umierający Kazimierz Wielki zapisał królewskie dotąd miasto Włodzisław wraz z przyległymi wsiami braciom rodzonym Zbigniewowi, Przedborowi i Pakosławowi, synom Zbigniewa z Chelma i Brzezia. Po dokonany przez braci podziale dóbr rodowych, Brzezie i Włodzisław przypadły w udziale średniemu z nich, Przedborowi. Ten ostatni, początkowo podstoli krakowski

(od 1364 r.), został później marszałkiem Królestwa (piastował ten urząd w latach 1376–1378 i 1382–1387). Przedbór z Brzezia i Włodzisławia (protoplasta Lanckorońskich) zmarł w 1387 lub też na początku 1388 r. Z nieznaney bliżej żony pozostawił syna Zbigniewa, marszałka Królestwa w latach 1399–1425, od 1407 r. tenutariusza w Lanckoronie, którą to królewsczyznę za zgodą Władysława Jagiełły wykupił od Elżbiety księżnej ziebickiej. W dniu 29 maja 1410 r. Zbigniew z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony (pisał się z niej konsekwentnie od czasu objęcia jej w posiadanie) otrzymał od króla (tytułem zwrotu poniesionych wcześniej wydatków) zapis 1000 grzywien zabezpieczonych na tencucie lanckorońskiej. Marszałek Królestwa Zbigniew z Brzezia i Włodzisławia Lanckoroński żenił się dwukrotnie. Funkcjonująca jednak od dawna w literaturze przedmiotu informacja, że jego pierwszą żoną była Anna z Sadłowa, a drugą kasztelanka wojnicka Anna Tęczyńska jest nieprawdziwa. Anna z Tęczyna h. Topór, córka kasztelana wojnickiego Andrzeja, w styczniu 1424 r. (a więc jeszcze za życia Zbigniewa) poślubiła bowiem Jana Głowacza z Oleśnicy h. Dębno. W rzeczywistości zatem imię i nazwisko pierwszej żony marszałka Królestwa nie jest znane. Natomiast jego drugą żoną była wspomniana już wyżej Anna z Sadłowa i Zakrzewca h. Świnka, córka Ludwika, która przeżyła męża. Z pierwszego małżeństwa Zbigniewa z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony pochodzili synowie Mikołaj i Jan. Dziećmi marszałka z tego związku byli też zapewne Elżbieta i Jakub, odnotowani w źródłach w latach 1426–1427. Przypuszczalnie oboje zmarli jednak wkrótce potem. Z drugą żoną miał Zbigniew trzy córki: Barbarę, Zbigniewę i Annę. Marszałek Królestwa Zbigniew z Brzezia Lanckoroński zmarł po 17 stycznia, a przed 25 lutego 1425 r. Spadkobiercami ojcowskiej fortuny zostali Mikołaj i Jan, obaj piszący się z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony, zwani od urzędu ojca Marszałkowicami. Mikołaj zapoczątkował starszą (zwaną później jagielnicką) linię rodu Lanckorońskich h. Zadora. Jan zaś był protoplastą młodszej, dziedziczącej na Włodzisławiu (od końca XVI w. Wodzisławiu) gałęzi tej rodziny¹.

¹ Por. A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. XIII, Warszawa 1909, s. 331–332 (tu błędnie o żonach Zbigniewa Lanckorońskiego – Anna z Sadłowa i Zakrzewca oraz Anna z Tęczyna); W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II (*Tablice*), Warszawa 1959, tabl. 101 (tu pierwsza żona Zbigniewa Anna, druga Anna Tęczyńska); A. Strzelecka, *Lanckoroński Zbigniew*, [w:] *Polski słownik biograficzny* [dalej: *PSB*], t. XVI, Wrocław–Warszawa–Kraków 1971, s. 457–458 (tu błędna informacja o żonach

Jan Marszałkowic z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony, młodszy syn marszałka Królestwa Zbigniewa, przez całe życie pozostawał w cieniu starszego brata Mikołaja (zm. 1462). Ten ostatni, dużo bardziej aktywny na scenie politycznej, w latach trzydziestych XV w. został starostą nowokorczyńskim, sádeckim i wiślickim, w latach 1432–1434 był marszałkiem dworu, a w 1440 r. objął urząd marszałka Królestwa. Był wiernym sługą dynastii Jagiellonów, oddanym królowej Zofii, wdowie po Władysławie Jagielle oraz jej synom, zasiadającym kolejno na tronie polskim, Władysławowi Warneńczykowi i Kazimierzowi Jagiellończykowi. Popierając politykę dworu, Mikołaj z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony otrzymał szereg dowodów łaski królewskiej, z czego skorzystać miał również jego młodszy brat. Należy zresztą przypuszczać, że Jan Marszałkowic w całej rozciągłości podzielał regalistyczne zapatrywania Mikołaja i sekundował mu w większości jego poczynań. O dobrze

---

marszałka – Anna z [Sadłowa] i Zakrzewca oraz Anna Tęczyńska, jak również niefortunne stwierdzenie, że z drugiego małżeństwa oprócz córek miał on też synów); M. Koczarska, *Oleśnicki Jan zwany Głowacz*, [w:] *PSB*, t. XXIII, Wrocław 1978, s. 764–766; J. Wyrozumski, *Przedbór z Brzezia*, [w:] *ibidem*, t. XXVIII, Wrocław 1984–1985, s. 698–699; *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu* [dalej: *SHG*], cz. 1, z. 2, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, przy współpracy J. Laberscheka, Wrocław 1985, s. 241–242 (tu m.in. wzmianka o Elźbiecie i Jakubie, dzieciach marszałka Królestwa Zbigniewa; błędnie natomiast o Annie Tęczyńskiej jako jego drugiej żonie); *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy* [dalej: *Urzednicy centralni*], oprac. K. Chłapowski *et al.*, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 393, 395, 398; S. Cynarski, *Dzieje rodu Lanckorońskich z Brzezia od XIV do XVIII wieku. Sprawy kariery urzędniczej i awansu majątkowego*, Kraków 1996, s. 67–79 (tu m.in. błędne stwierdzenie, że pierwszą żoną marszałka Zbigniewa, a zatem matką jego synów, była Anna z Sadłowa i Zakrzewca; nieprawdziwa informacja, że jego drugą żoną była Anna z Tęczyńskich, która po jego śmierci wyszła za marszałka Królestwa Jana Głowacza z Oleśnicy h. Dębno; błędne przypisanie Zbigniewowi Lanckorońskiemu czwartej córki, Stachny, żony Mikołaja z Abramowej Woli; niezgodne z prawdą stwierdzenie, że najmłodsza córka marszałka, Anna została żoną Macieja z Jarocina oraz kuriozalna wręcz konstatacja, że o najstarszej córce Zbigniewa, Barbarze, która w 1443 r. została żoną późniejszego kasztelana krakowskiego Jana Tęczyńskiego, „brak dokładniejszych wiadomości”); J. Kurtyka, *O „sumach sadłowskich” i rzekomym mariażu Lanckorońskich i Tęczyńskich w początkach XV wieku*, [w:] *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej: prace ofiarowane profesorowi Januszowi Bieniakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestopięciolecie pracy naukowej*, red. A. Radziwiński, A. Supruniuk, J. Wroniszewski, Toruń 1997, s. 193–205; *SHG*, cz. 3, z. 2, oprac. W. Bukowski *et al.*, red. F. Sikora, Kraków 1997, s. 426–427 i tablica na s. 435; A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku. „Magnifici et generosi”*, Łódź 1998, s. 356.

układających się stosunkach pomiędzy obu braćmi świadczyć też może fakt, że po śmierci ojca bardzo długo zwlekali oni z przeprowadzeniem podziału majątku po nim i wspólnie użytkowali zarówno dobra dziedziczne, jak i trzymaną w zastawie tenutę lanczorońską. Obaj Marszałkowice występowali też wspólnie w różnego rodzaju transakcjach majątkowych. Już w 1425 r. dokonali zapisu 140 grzywien na rzecz klasztoru augustianów w Krakowie, któremu przekazali również część wsi Wróblowice. W roku 1428 zapisali 340 grzywien Felicji (z rodu Lisów), żonie Mikołaja, zabezpieczając tę sumę na mieście Włodzisławiu i wsiach do niego przyległych z zastrzeżeniem, że zapis ten będzie obowiązywał tylko do czasu przeprowadzenia ostatecznego podziału dóbr po ich ojcu. W tym samym roku zawarli ugodę z macochą, Anną z Sadłowa i Zakrzewca, przekazując jej w dożywotnie użytkowanie wsie Pokrzywnica i Przylęk w powiecie ksiąskim. W spisanej wówczas akcie zabezpieczyli również przyszłość swoich sióstr przyrodnych, Barbary, Zbigniewy i Anny, córek marszałka Zbigniewa i Anny z Sadłowa i Zakrzewca. Każda z nich miała otrzymywać od tej pory 20 grzywien rocznie, a w razie zamażpójścia dostać od braci 200 grzywien posagu. W 1430 r. Jan Marszałkowic był jednym z poręczycieli (2000 grzywien) Jana Długosza z Niedzielska. W 1432 r. zagwarantował Janowi z Pilicy zwrot 200 grzywien ewentualnym wwiązaniem w wieś Przechody w powiecie lelowskim. W roku 1434 Jan z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony ożenił się z Magdaleną z Goszyc h. Gryf, wdową po Hinczy (Henryku) z Rogowa h. Działosza, podskarbin Królestwa. Magdalena była córką Abrahama Czarnego z Goszyc, bogatego mieszczanina krakowskiego i starosty czorszyńskiego. Wraz z ręką żony Jan Marszałkowic otrzymał od teścia część wsi Goszyce (zastawioną u wojewody krakowskiego Piotra Szafrąncza z Pieskowej Skały), trzy kamienice w rynku krakowskim i folwark Fryszbark pod Krakowem. Posag i wiano Magdaleny opisał, zapisując jej 2000 grzywien na połowie swoich dóbr. Wkrótce po ślubie z córką Abrahama Czarnego Jan Marszałkowic wykupił za 350 grzywien od wojewody krakowskiego Piotra Szafrąncza zastawioną u niego część Goszyc, ale zaraz potem małżonkowie Jan z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony oraz Magdalena z Goszyc za taką samą sumę zastawili tę samą część tej wsi mieszczaninowi ze Skawiny Maciejowi Rybce².

² Por. A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 341; W. Dworzaczek, *op. cit.*, tabl. 101; F. Kiryk, *Lanckoroński Mikołaj*, [w:] *PSB*, t. XVI, s. 446; *SHG*, cz. 1, z. 2, s. 242; *Urzędniczy centralni*, nr 401, 431, 733; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 98–99.

W 1436 r. wojewoda łęczycki Wojciech Malski zastawił Mikołajowi i Janowi Marszałkowicom tenutę dobczycką na 6 lat za stonkowo niewielką sumę 300 grzywien. Trzy lata później młodszy z braci zawarł umowę z Katarzyną z Boniowic, wdową po Zbyszku z Myślenic (dziedzicu połowy wójtostwa w tym mieście), na mocy której oddał jej w użytkowanie wieś Kojszówkę z tenuty lanckorońskiej, biorąc w zamian 300 grzywien i jej dziedziczną wieś Łętowię. W tej samej intercyzie znalazł się zapis, który gwarantował Janowi z Brzezia prawo do odkupienia Kojszówki za 20 grzywien w przeciągu najbliższych 3 lat. W 1440 r. bracia Mikołaj i Jan Marszałkowie towarzyszyli królowi Władysławowi III w jego wyprawie na Węgry po koronę św. Stefana. Jeszcze w tym samym roku Mikołaj otrzymał od władcy zapisy na łączną sumę 1800 grzywien zabezpieczonych na tenucie dobczyckiej. W lutym roku następnego król zapisał z kolei Janowi 300 grzywien na mieście Dobczycach i wsiach tenuty dobczyckiej. Kiedy zaś latem 1441 r. starszy z braci, marszałek Królestwa Mikołaj opuścił Węgry i wrócił do kraju, Jan pozostał przy boku władcy i krótko pełnił obowiązki marszałka dworu (w początkach 1442 r. zastąpił go na tym stanowisku Jan Bejzat z Mokrska h. Jelita). W 1443 r. Mikołaj i Jan z Brzezia, Włodzisławia i Lanckorony dokonali podziału dóbr po ojcu. Na mocy zawartej wówczas umowy Mikołaj wziął tenutę lanckorońską (jedno miasto, dwa przedmieścia, dwa młyny i szesnaście wsi) oraz rodowe Brzezie z dworzyszczem i wsiami Szarów i Dąbrowa. Na schedę Jana przypadła natomiast tenuta dobczycka, czyli zamek i miasto Dobczyce z przedmieściem oraz wsie Rudnik, Winiary, Skrzynka, Brzozowa, Burletka, Kurnatka, Poznachowice, Jerzmanowa, Kobielnik i Wola Hanuszowa. Młodszy z Marszałkowiców objąć miał także w posiadanie miasto Włodzisław z dworem i wsiami Klemencice, Zielonki, Świątniki, Osowiec, Łany, Zabłocie, Laskowa, Zalasów, Pokrzywnica i Przyłek w powiecie ksiąskim oraz wsie Krasocin i Mieczyn w powiecie checińskim województwa sandomierskiego. W umowie tej znalazło się jednak zastrzeżenie, że tenuta dobczycka pozostanie w rękach Mikołaja do chwili śmierci ich macochy, Anny z Sadłowa i Zakrzewca (żyła ona jeszcze w lutym 1446 r., kiedy to kupiła za 500 grzywien od wojewody krakowskiego Jana Tęczyńskiego czynsze ze wsi Morawica i Wola Morawicka). Dopiero po jej zgonie miał on przekazać Dobczyce z przyległościami Janowi, który z kolei miał zrezygnować na rzecz starszego brata

z trzymanyh dożywotnio przez wdowę po ich ojcu wsi Pokrzywnica i Przyłęk. Najpewniej w tym samym roku, w którym dokonali podziału dóbr po ojcu, bracia wydali za mąż i wyposażyli swoją najstarszą siostrę przyrodną, Barbarę. Jej mężem został potężny możnowładca małopolski, wojewoda krakowski Jan Tęczyński, któremu córka Zbigniewa z Brzezia urodziła ośmiu synów i cztery córki. W końcu roku 1444 Mikołaj i Jan Marszałkowie przeprowadzili nowy, tym razem już ostateczny podział dóbr rodowych. Starszy z braci wziął Lanckoronę, Dobczyce i rodowe Brzezie (miał je wykupić z zastawu za 200 grzywien), a młodszy objął Włodzisław z przyległościami. Sumy zapisane im przez Władysława III (na węgierskich Koszycach, kamienicy w Budzie i żupach olkuskich) zostały podzielone po połowie (każdemu z braci przypadło po 1250 węgierskich florenów). W omawianej umowie podziałowej znalazł się też zapis mówiący o tym, że stare długi, zaciągnięte przed podziałem z 1444 r., bracia będą spłacać wspólnie. Podział dokonany w 1443 r. został unieważniony. W roku 1444 Jan z Brzezia i Włodzisławia dokonał jeszcze jednej transakcji majątkowej. Wspólnie z żoną sprzedał bowiem za 400 florenów węgierskich folwark Fryszbark rajcy krakowskiemu Jerzemu Orientowi. W 1446 r. Jan Marszałkowie stawał przed krakowskim sądem podkomorskim, procesując się z Janem z Olszówki o kwotę 230 grzywien i granice swojej wsi Świątniki z należąca do Jana Olszówką. W 1448 r. Jan z Brzezia i Włodzisławia ponownie objął urząd marszałka dworu i piastował go zapewne przez kolejne dwa lata. W tym samym roku zapisał szwagrowi, Łukaszowi ze Słupcy h. Rawicz, mężowi swojej przyrodniej siostry Zbigniewy, 200 grzywien jej posagu, dając mu wwiązanie do 20 grzywien czynszu we wsiach Laskowa i Łany. Rozpowszechniona w literaturze przedmiotu informacja jakoby Jan Marszałkowie zmarł w 1451 r. jest nieprawdziwa. W rzeczywistości żył on jeszcze w latach sześćdziesiątych XV w. W 1464 r. wydał za mąż swoją córkę Zofię (nieznaną w literaturze przedmiotu) za Stanisława Płazę z Mstyczowa h. Topór, któremu przekazał w zamian za trzecią część należnego jej posagu złoto, srebro i perły o wartości 200 grzywien. W 1465 r. toczył natomiast wraz z synami spór graniczny z zastawnym posesorem Mironic Pawłem Karniowskim. Jan z Brzezia i Włodzisławia, protoplasta małopolskiej linii rodziny Lanckorońskich, zmarł zapewne w roku 1466, kiedy to w sprawie z jego zięciem, Stanisławem Płazą wystąpili już tylko jego synowie.

Z żony Magdaleny z Goszyc h. Gryf pozostawił synów Łukasza i Zbigniewa oraz wspomnianą córkę Zofię³.

Magdalena z Goszyc nie przeżyła męża (ostatni raz została odnotowana w źródłach w 1448 r.). Po śmierci ojca nowi dziedzice Włodzisławia, Łukasz i jego młodszy brat Zbigniew, pozostawali w niedziale. W latach 1466–1467 obaj bracia toczyli spory o niewyplacony w całości posag siostry ze szwagrem, Stanisławem Płazą. Po osiągnięciu porozumienia w tej sprawie, w roku 1467 Zofia ustąpiła z dóbr ojczystych i macierzystych (trzy domy w Krakowie) na rzecz braci Łukasza i Zbigniewa, oświadczając, że została przez nich spleciona. Z rezygnacji wyłączyła jednak wchodzące w skład spadku po matce pretensje do sum zabezpieczonych na zamku Czorsztyń, na wójtostwie w Olkuszu i na wsi Gawłów. Abrenuncjacja zeznana przez Zofię Płazinę nie oznaczała jednak końca rozliczeń między rodzeństwem. Dziedzice Włodzisławia nie wypłacili bowiem siostrze od razu całości jej posagu, tylko w tej samej intercyzie należne jej 200 grzywien zabezpieczyli na wsiach Mieczyn i Krasocin w powiecie chęcińskim, a następnie oddali te wsie w użytkowanie Płazom. Dopiero w 1471 r. Stanisław i Zofia z Włodzisławia Płazowie otrzymali należne im pieniądze i zgodnie z zawartym w 1467 r. porozumieniu ustąpili z wspomnianych wiosek, przekazując je z powrotem braciom Zofii. Z małżeństwa ze Stanisławem Płazą Zofia z Włodzisławia miała trzech synów, Jana, Jakuba i Mikołaja. Niewiele więcej można powiedzieć o jej starszym bracie, Łukaszu. W większości zapisek źródłowych występował on razem z młodszym bratem Zbigniewem. Od 1468 r. występowali jako dziedzice wiosek wchodzących w skład klucza włodzisławskiego. W 1486 r. Łukasz i Zbigniew z Włodzisławia pozwali Jana z Giebołtowa o najazd na ich wieś Świątniki i poczynienie szkód wycenionych na 100 grzywien. W literaturze przedmiotu

³ Por. K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J.N. Bobrowicz, t. VI, Lipsk 1841, s. 10–11; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 341; W. Dworzaczek, *op. cit.*, tabl. 101 i 102; F. Kiryk, *op. cit.*, s. 446; A. Gąsiorowski, *Malski Wojciech*, [w:] *PSB*, t. XIX, Wrocław 1974, s. 384; *SHG*, cz. 1, z. 2, s. 242–243; *SHG*, cz. 1, z. 3, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, Wrocław 1985, s. 566; *Urzednicy centralni*, nr 438; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 98–99, 159 (z licznymi błędami); *SHG*, cz. 3, z. 2, s. 427, 440–441; J. Kurtyka, *Latyfundium tęczyńskie. Dobra i właściciele (XIV–XVII wiek)*, Kraków 1999, s. 92 oraz tabl. III i IIIa; *SHG*, cz. 3, z. 4, oprac. W. Bukowski *et al.*, red. F. Sikora, Wrocław 2003, s. 944; *SHG*, cz. 4, z. 3, oprac. W. Bukowski *et al.*, red. W. Bukowski, Kraków 2011, s. 504; *SHG*, cz. 5, z. 1, oprac. W. Bukowski *et al.*, red. W. Bukowski, Kraków 2016, s. 44–45.

funkcjonuje pogląd, że jest to ostatnia wzmianka źródłowa o Łukaszu. Dlatego też przyjmuje się, że zmarł on po roku 1486. W rzeczywistości starszy z dziedziców Włodzisławia żył jeszcze w roku 1491, kiedy to oskarżył Pawła Karniowskiego, zastawnego posesora Mironic, o uprowadzenie kmiecia z należącej do Włodzisławskich wsi Łany i uwięzienie go w swoim domu. Łukasz Włodzisławski zmarł po roku 1491, a przed rokiem 1495. Nie był żonaty i nie pozostawił po sobie potomstwa⁴.

Zbigniew, młodszy syn Jana z Włodzisławia i Magdaleny z Goszyc, w przeciwieństwie do brata Łukasza, częściej opuszczał rodzinne dobra i pojawiał się również na dworze w Krakowie. W 1475 r. został dworzaniem królewskim, a przed rokiem 1487 otrzymał nadanie tenuty ojcowskiej. W marcu 1474 r. wystąpił jako jeden z opiekunów małoletnich dzieci i dóbr zmarłego w końcu września poprzedniego roku kasztelana sandomierskiego Hinczy (Henryka) z Rogowa. Najpewniej w 1475 r. ożenił się z Katarzyną z Kobylan h. Grzymała, córką stolnika krakowskiego Jana i kasztelanki łędzkiej Agnieszki Bnińskiej h. Łódzia (jej babka ojczysta, Małgorzata z Rogowa h. Działosza, była rodzoną siostrą kasztelana sandomierskiego Hinczy). Wraz z ręką Katarzyny otrzymał znaczny, aczkolwiek niewypłacony w gotówce posag. W lipcu 1475 r. najstarszy brat Katarzyny, Hieronim Kobylański, występując w imieniu własnym oraz młodszych braci Jana i Jakuba, zapisał siostrze, za zgodą króla, z tytułu jej posagu 1000 florenów węgierskich z sum należnych Kobylańskim, a zabezpieczonych na wsiach królewskich Janowice, Wronowice i Maćka Wola w powiecie szadkowskim województwa sieradzkiego. Kazimierz Jagiellończyk wyraził również zgodę na to, aby pozostała część posagu (1165 florenów węgierskich) żony Zbigniewa Włodzisławskiego została zabezpieczona na trzeciej części królewskich dóbr Słomniki, rezerwując pozostałe części dla Hieronima Kobylańskiego i jego młodszych braci. Zamykając kwestie wzajemnych rozliczeń między Kobylańskimi i Zbigniewem z Włodzisławia, w dniu 9 listopada 1475 r. król poświadczył, że

⁴ Por. K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 10–11; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 341 (tu informacja, że Łukasz zmarł po roku 1486); W. Dworzaczek, *op. cit.*, t. II, tabl. 102 (tu Łukasz zmarł bezpotomnie po 1485 r.); *SHG*, cz. 1, z. 4, oprac. J. Laberschek *et al.*, Wrocław 1986, s. 731; *SHG*, cz. 2, z. 3, oprac. J. Kurtyka *et al.*, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1991, s. 440–441; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 159 (tu informacja, że Łukasz z Włodzisławia zmarł bezpotomnie po 1485 r.); *SHG*, cz. 3, z. 2, s. 440–441; *SHG*, cz. 3, z. 4, s. 810; *SHG*, cz. 4, z. 3, s. 105; *SHG*, cz. 5, z. 1, s. 44–47.

Włodzisławski zapisał żonie na swoich dobrach 4660 florenów węgierskich tytułem oprawy jej posagu i wiana. Dzięki temu małżeństwu współdziedzic Włodzisławia został powinowatym kasztelana krakowskiego Jakuba z Dębna h. Odrowąż, za którego wyszła matka Katarzyny Kobylańskiej, Agnieszka z Bnina. W 1482 r. Zbigniew sprzedał (z prawem odkupu) Akademii Krakowskiej 17 grzywien czynszu z Włodzisławia. Przed 1487 r. wraz z miecznikiem krakowskim Mikołajem Tęczyńskim poręczył Nawojce z Koniecpola, żonie wojewody poznańskiego Macieja z Bnina Mosińskiego, za jej braci, Przedbora i Stanisława Koniecpolskich. O ustanowione przy tej okazji wadium w wysokości 6000 florenów procesował się następnie z Nawojką z Koniecpola Mosińską (w latach 1487–1488) oraz z Mikołajem Tęczyńskim (w latach 1487–1491). W czerwcu 1487 r. Zbigniew Włodzisławski, tenutariusz ojcowski, otrzymał od króla zapis 100 florenów węgierskich na zamku Ojców. W styczniu 1490 r. król zapisał mu na tym samym zamku 30 grzywien. W dniu 3 marca 1493 r., na prośbę Jana z Pilicy (Pilczy), król wyraził zgodę na wykupienie przez Zbigniewa dwóch sołectw w tenucie ojcowskiej, jednego z rąk Jakuba, przeora klasztoru augustianów przy kościele św. Marka w Krakowie, a drugiego z rąk Jana Czopka, mieszczanina krakowskiego. Zbigniew z Brzezia Włodzisławski zmarł w 1495 r. Z żony Katarzyny z Kobylan pozostawił synów Adama, Abrahama i Jakuba oraz córki Zbigniewę, Łucję i Annę. Najstarsza z nich, Zbigniewa została wydana przez ojca za Benedykta (Bieniasza) Pogórskiego h. Leliwa (zm. ok. 1517). W 1492 r. Benedykt, wówczas tenutariusz będziński, za zgodą swojego ojca Szczepana, oprawił jej 1000 florenów posagu i drugie tyle wiana na połowie swoich dóbr dziedzicznych. Zbigniewa z Włodzisławia miała z Pogórskim syna Gabriela (zm. po 1545). Łucja została żoną Jana Staszковского, a Anna (wspomniana w 1503 r.) zmarła najpewniej jako panna. Wdowa po Zbigniewie Włodzisławskim przeżyła nie tylko męża, ale również wszystkich swoich synów⁵.

⁵ Por. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [dalej: AGAD], Metryka Koronna [dalej: MK] 12, f. 168, 196, 218; MK 14, f. 215, 406; MK 15, f. 17; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 341–342; S. Mikucki, *Dembiński (z Dębna) Jakub*, [w:] *PSB*, t. V, Kraków 1939–1946, s. 72; W. Dworzaczek, *op. cit.*, t. II, tabl. 102; J. Senkowski, T. Słowikowski, *Hincza (Henryk) z Rogowa*, [w:] *PSB*, t. IX, Wrocław–Warszawa–Kraków 1960–1961, s. 523; A. Gąsiorowski, *Maciej z Bnina, zwany Mosiński*, [w:] *ibidem*, t. XIX, s. 15; *SHG*, cz. 2, z. 4, oprac. J. Kurtyka *et al.*, red. F. Sikora, Kraków 1993, s. 649–650; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 99–100; J. Kurtyka, *Latyfundium...*, s. 108; *SHG*, cz. 4, z. 3, s. 58.

W chwili śmierci tenutariusza ojcowskiego Zbigniewa z Włodzisławia wszyscy jego synowie byli jeszcze nieletni. Nie żył już również jego starszy brat Łukasz. W tej sytuacji opiekunem Adama, Abrahama i Jakuba Włodzisławskich został ich brat stryjeczno-stryjeczny, Mikołaj z Brzezia Lanckoroński (wnuk starszego brata ich dziadka Jana, marszałka Królestwa Mikołaja). Występując w roli opiekuna synów zmarłego Zbigniewa, w 1495 r. (pod zakładem 500 grzywien) wraz z Katarzyną z Kobylan podzielił on dobra po staroście ojcowskim na część swoich podopiecznych i część ich matki. W skład schedy po Zbigniewie z Włodzisławia wchodziła tenuta ojcowska (zamek i siedem wsi), jego dziedziczne dobra w powiatach ksiąskim i chęcińskim (miasto i dziewięć wsi) oraz trzy kamienice w Krakowie. Na mocy przeprowadzonego wówczas, warunkowego podziału, który miał obowiązywać do czasu dojścia do lat sprawnych synów Zbigniewa, Mikołaj Lanckoroński wziął dla swoich podopiecznych tenutę ojcowską (zamek Ojców z wsiami Smarzowice, Wielka Wieś, Zerków, Wierzchowice, Bębło, Jerzmanowice, Gotkowice oraz karczma, przy której znajdowała się komora celna), dziedziczne wsie Krasocin, Mieczyn i Sułków w powiecie chęcińskim oraz dwie kamienice w rynku krakowskim. Katarzyna z Kobylan objęła natomiast w użytkowanie miasto Włodzisław z wsiami Łany, Laskowa, Zielonki, Osowiec, Klemencice i Świątniki oraz kamienicę w rynku krakowskim. W marcu 1497 r. królewski konsens na wykupienie tenuty ojcowskiej od dzieci zmarłego Zbigniewa Włodzisławskiego uzyskał Stanisław Jarocki z Jaroszyna. Dzięki swoim wpływom na dworze, Mikołaj Lanckoroński zdołał jednak zapobiec jego realizacji. W roku 1500 pełnoletni już Adam i Abraham Włodzisławscy (Jakub już nie żył) dokonali wraz z matką nowego podziału dóbr po ojcu. Na mocy tej umowy bracia zatrzymali dla siebie tenutę ojcowską, a Katarzynie oddali dobra dziedziczne. W 1507 r., po śmierci brata Abrahama, Adam Włodzisławski po raz kolejny przeprowadził podział dóbr z matką. Tym razem Katarzyna z Kobylan otrzymała w dożywotnie użytkowanie połowę miasta Włodzisławia, wsie Łany, Laskową i Klemencice oraz tenutę ojcowską. Adam objął natomiast w posiadanie drugą połowę miasta Włodzisławia z wsiami Zielonki, Osowiec i Świątniki oraz wsie Krasocin, Mieczyn i Sułków w powiecie chęcińskim⁶.

⁶ Por. AGAD, MK 16, f. 11; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 341; W. Dworzaczek, *op. cit.*, t. II, tabl. 102; I. Kaniewska, *Lanckoroński Mikołaj*, [w:] *PSB*, t. XVI, s. 446–448; *SHG*, cz. 2, z. 3, s. 515–516; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 100

Po śmierci młodszych braci Abrahama i Jakuba, Adam Włodzisławski był jedynym męskim przedstawicielem małopolskiej linii rodziny Lanckorońskich. W dniu 8 stycznia 1504 r. uzyskał konsens królewski na oddawanie w zastaw i czynienie zapisów na dobrach ziemskich wchodzących w skład tenuty ojcowskiej. Wkrótce potem zastawił za 500 grzywien Stanisławowi z Czajowic należącą do tej królewszczyzny Wielką Wieś. W tym samym (1504) roku oskarżył szwagra, Benedykta Pogórskiego o najazd na dwór Lasków koło Włodzisławia, rabunek koni, uprząży, broni białej i palnej oraz o inne szkody. W listopadzie tego samego roku dziedzic Włodzisławia toczył spór z mieszczanami z Brzeźnicy, od których bezprawnie pobierał cło w komorze celnej usytuowanej w starostwie ojcowskim. Król przyznał rację kupcom z Brzeźnicy i zakazał Adamowi kontynuowania tego procederu. W roku 1507 Adam Włodzisławski pożyczył od Stanisława z Czajowic 120 florenów i oddał mu w zastaw wieś Smarzowice z tenuty ojcowskiej. W 1508 r. tenutariusz ojcowski wyjednał u króla przeniesienie miasta Włodzisławia na prawo magdeburskie. Przy tej okazji Zygmunt I ustanowił w nim trzy jarmarki: na Zielone Świątki, na dzień św. Jakuba (25 lipca) i na dzień św. Marcina (11 listopada) oraz targi w każdy poniedziałek. W 1509 r. Adam oraz jego matka toczyli jakiś spór z Mikołajem Rogojskim, w którym król ustanowił między stronami wadium w wysokości 1000 florenów. W 1511 r. uzyskał zgodę władcy na zapisanie na Włodzisławiu czynszu w wysokości 12 grzywien na rzecz wybranej przez siebie instytucji kościelnej. W roku następnym toczył (wraz ze Stanisławem Słupskim) spór z Janem Kościeniem, w którym król ustanowił wadium w wysokości 400 grzywien. Pod koniec 1512 lub też na początku 1513 r. Adam Włodzisławski, z pewnością zachęcony przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Łaskiego, który udawał się na sobór laterański, podjął decyzję o towarzyszeniu mu w drodze do Włoch. W dniu 7 marca 1513 r. na prośbę prymasa, w związku z planowanym wyjazdem do Rzymu, Włodzisławski został zwolniony z obowiązku służby wojskowej do dnia 25 lipca roku następnego. Dnia 11 marca 1513 r. król udzielił też Adamowi zgody na ustanowienie na jego dobrach dziedzicznych czynszu w wysokości 2 grzywien (z prawem odkupu) na rzecz dowolnej instytucji kościelnej. W początkach

---

(tu m.in. kuriozalne stwierdzenie, że w 1497 r. synowie Zbigniewa Włodzisławskiego „wydali zezwolenie na wykup starostwa ojcowskiego Stanisławowi Jarockiemu”); *SHG*, cz. 3, z. 2, s. 429.

czerwca tego roku wraz z orszakiem arcybiskupa Łaskiego Włodzisławski dotarł do Rzymu. Tu podjął decyzję o odbyciu pielgrzymki do Palestyny. Dnia 12 lipca 1513 r. papież Leon X pasował na *militēs auratos* czterech Polaków udających się do Ziemi Świętej. Byli to Adam Włodzisławski, Jan Tarnowski zwany Ciężkim, późniejszy kasztelan biecki, Jan Tęczyński, późniejszy wojewoda sandomierski i Jan (Janusz) Latański, późniejszy wojewoda poznański. Nie ma jednak pewności co to tego, czy Włodzisławski kiedykolwiek dotarł do Jerozolimy. Pozostali *militēs auratos* przed wyruszeniem w podróż zaciągnęli bowiem znaczne pożyczki u bankierów rzymskich. Ponieważ Włodzisławski tego nie zrobił, można przypuszczać, że zrezygnował z zamiaru odbycia pielgrzymki. Nie wiemy również, kiedy dziedzic Włodzisławia powrócił do kraju. W każdym razie w listopadzie 1515 r. Adam i jego matka utracili tenutę ojcowską, którą król Zygmunt nadał wówczas (wraz z tenutą rabsztyńską) swojemu bankierowi, burgrabiemu krakowskiemu Janowi Bone-
rowi. Żoną Adama Włodzisławskiego była prawdopodobnie Barbara Łaska h. Korab, córka wojewody sieradzkiego Jarosława i Zuzanny z Bąkowej Góry h. Zadora, bratanica prymasa Jana Łaskiego. Z małżeństwa tego pochodził jedyny syn tej pary – Jan. Adam Włodzisławski zmarł w stosunkowo młodym wieku w roku 1517. Jego matka, Katarzyna z Kobylan żyła jeszcze w roku 1523⁷.

Jan Włodzisławski, jedyny syn Adama, w chwili śmierci ojca był bez wątpienia małoletni. Opiekę nad nim i jego dobrami (połowa miasta Włodzisławia z wsiami Zielonki, Osowiec i Świątniki oraz Krasocin, Mieczyn i Sułków) objął więc z pewnością dawny opiekun jego ojca, Mikołaj Lanckoroński (zm. 1520), a po jego śmierci przejął ją rodzony brat Mikołaja, starosta kamieniecki Stanisław. W obecności tego ostatniego, w 1524 r. Jan z Włodzisławia zastawił swój dwór w Krakowie kasztelanowi sochaczewskiemu Mikołajowi

⁷ Por. AGAD, MK 20, f. 143; MK 21, f. 77, 79; MK 23, f. 380–382; MK 24, f. 158v; MK 25, f. 126, 233; MK 28, f. 15, 20–20v; MK 29, f. 180; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 341–342; W. Budka, *Boner Jan*, [w:] *PSB*, t. II, Kraków 1936, s. 298; H. Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440–1600)*, Kraków 1938, s. 83; W. Dworzaczek, *op. cit.*, t. II, tabl. 102; I. Kaniewska, *Latański Janusz (Jan)*, [w:] *PSB*, t. XVI, s. 563; S.M. Zajączkowski, *Łaski Jarosław*, [w:] *ibidem*, t. XVIII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1973, s. 245; *SHG*, cz. 1, z. 3, s. 432–433; W. Dworzaczek, *Hetman Jan Tarnowski. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego*, Warszawa 1985, s. 351; *SHG*, cz. 2, z. 3, s. 516; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 159 (z błędami); *SHG*, cz. 3, z. 2, s. 444; J. Kurtyka, *Latyfundium...*, s. 180.

Wolskiemu. Po śmierci babki, Katarzyny z Kobylan, zmarłej mniej więcej w tym właśnie czasie, majątności Jana powiększyły się o drugą połowę miasta Włodzisławia oraz o wsie Łany, Laskowa i Klemencice. Wkrótce jednak zostały poważnie uszczuplone. Najpewniej nie sam Jan (wciąż chyba małoletni), a starosta kamieniecki podjął bowiem decyzję o sprzedaży należących do jego podopiecznego dóbr w powiecie checińskim. W 1529 r. wsie Krasocin, Mieczyn i Sułków przeszły drogą zakupu na własność starosty checińskiego Hieronima Szafrąca z Pieskowej Skąły. W pierwszej połowie lat trzydziestych XVI w. Jan Włodzisławski ożenił się z bogatą dziedziczką, Anną Kurozwęką h. Poraj. Była ona córką Hieronima Kurozwęckiego (zm. 1520), starosty szydłowskiego (ostatniego męskiego potomka swojego rodu) i poślubionej przez niego w roku 1509 Barbary, córki mieszczanina krakowskiego Erazma Krupki z Bogucic, wdowy po podkomorzym krakowskim Piotrze Szydłowieckim (zm. 1508). W sporządzonym w 1521 r. akcie podziału dóbr po Hieronimie Kurozwęckim między jego córki Annę i (młodo zmarłą) Barbarę z jednej oraz ich matkę z drugiej strony, wymieniono zamek i miasto Kurozwęki oraz 17 wsi. Długotrwała opieka nad starościankami szydłowskimi sprawowana przez zmieniających się opiekunów (jednym z nich był krótko dziadek Jana Włodzisławskiego, wojewoda sieradzki Jarosław Łaski) doprowadziła jednak do pewnego uszczuplenia tego majątku. Tym niemniej w ręce pana na Włodzisławiu wraz z ręką małżonki przeszło miasto Kurozwęki oraz 11 wsi: Kotuszów, Korytnica, Jabłonica, Czernica i Ponik w powiecie wiślickim, Czyżów i Korzeń w powiecie checińskim oraz Kościelniki, Stanisławice, Wolica i Wrzodowa Góra w powiecie proszowskim. W 1546 r. Jan Włodzisławski został dworzaniem królewskim. W 1548 r. rozgraniczył swoje dobra kurozwęckie z dobrami Krzysztofa Gnojeńskiego. W 1550 r. otrzymał od Zygmunta Augusta warunkowe nadanie pensji (miał ją pobierać po śmierci aktualnego beneficjenta) z dochodów sęstwa poznańskiego. W tym samym roku toczył spór z Krzysztofem Gnojeńskim o staw założony we wsi Korytnica. W grudniu 1550 r. występował w imieniu swojej siostry ciotecznej, Jadwigi Łaskiej, córki wojewody sieradzkiego Hieronima (zm. 1541), która postanowiła rozwieść się z Andrzejem Ciołkiem z Żelechowa i uzyskał dla niej kwotę 4500 florenów pod warunkiem, że w ciągu roku anuluje ona w jednym ze wskazanych grodów wszystkie zapisy, jakie otrzymała wcześniej od męża. W styczniu 1551 r. kasztelan oświęcimski

Jan Boner zapisał Włodzisławskiemu 4000 florenów na swojej wsi Balice. W tym samym roku Jan dokonał konwersji na kalwinizm i zaprowadził reformację w swoich dobrach. Odebrał katolikom kościół we Włodzisławiu i przekształcił go w zbor. W dniu 2 grudnia 1551 r. Włodzisławski otrzymał od króla urząd łowczego sandomierskiego. Był bardzo gorliwym wyznawcą kalwinizmu. Z czasem został seniorem kalwińskiego Kościoła małopolskiego. Pastorami w zborze włodzisławskim byli m.in. Marcin Krowicki i Stanisław Sarnicki. Umiejętne postępowanie dziedzica i zatrudnianych przez niego pastorów w krótkim czasie przekonało do nowego wyznania większość mieszkańców miasteczka. Za rządów Jana we Włodzisławiu odbyło się sześć prowincjonalnych synodów kalwińskich. Dysponując sporym majątkiem, Włodzisławski wybudował w 1561 r. drewniany pałac w folwarku Brzezcie koło wsi Laskowa (wkrótce potem strawił go pożar). Wzniósł także nowy zamek, czy też raczej murowany dwór we Włodzisławiu. W latach sześćdziesiątych XVI w. zaczął używać nazwiska Lanckoroński. Jako Jan Lanckoroński z Włodzisławia w dniu 8 października 1564 r. uzyskał przywilej na założenie stawu, młyna i kuźnicy we wsi Korzeń nad rzeką Branicą. W tym czasie przebywał on już w Inflantach, gdzie toczyła się wojna z Moskwą. Zginął śmiercią żołnierską w dniu 2 listopada 1564 r. Datę tę wyryto na jego pomniku nagrobnym, gdzie określono go mianem Jana Lanckorońskiego de Brzezcie, dziedzica na Włodzisławiu. Ze związku z Anną Kurozwecką pozostawił dwóch synów, Hieronima i Krzysztofa⁸.

⁸ Por. AGAD, MK 35, f. 380–383; MK 36, f. 264–266; MK 40, f. 546–548; MK 78, f. 61–61v, 96v–97v; MK 79, f. 279v–281, 313v–315; MK 80, f. 91v–92; MK 99, f. 125v–126; B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K.J. Turowski, Kraków 1858, s. 634; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 11 (tu błędna informacja, że żoną Jana była Kurozwecka, podskarbianka koronna); J. Bukowski, *Dzieje reformacji w Polsce od wejścia jej do Polski aż do jej upadku*, t. I (*Terytoryalne rozprzeźnienie się reformacji*), Kraków 1883, s. 295; *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. III (*Małopolska*), *Źródła dziejowe*, t. XIV, wyd. A. Pawiński [dalej: Pawiński, *Małopolska*], Kraków 1886, s. 6, 7, 84, 93, 229, 230; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 261–262, 342; W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; W. Urban, *Chłopi wobec reformacji w Małopolsce w drugiej połowie XVI w.*, Kraków 1959, s. 131; H. Barycz, *U narodzin ruchu reformacyjnego w Małopolsce*, [w:] idem, *Z epoki renesansu, reformacji i baroku. Prądy – idee – ludzie – książki*, Warszawa 1971, s. 228; I. Kaniewska, *Lanckoroński (Włodzisławski) Krzysztof*, [w:] *PSB*, t. XVI, s. 443–445; *SHG*, cz. 1, z. 1, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, Wrocław 1980, s. 174; *SHG*, cz. 1, z. 4, s. 838; *Urzednicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski [dalej: *Urzednicy sandomierscy*],

Krzysztof Lanckoroński, nazywany czasami również Włodzisławskim, młodszy syn łowczego sandomierskiego Jana, to protoplasta kurozwęckiej linii rodziny Lanckorońskich. Z tego względu jego losom poświęcimy nieco mniej uwagi. W latach 1546–1547 studiował on na luteranśkim uniwersytecie w Królewcu. W 1563 r. towarzyszył Janowi Chrzycielowi Tęczyńskiemu w jego nieszczęśliwej wyprawie do Szwecji i wraz z nim został uwięziony w Kopenhadze. Dnia 10 lipca 1567 r. otrzymał nominację na senatorski urząd kasztelana małopolskiego. Wziął udział w elekcjach Henryka Walezego i Stefana Batorego. W 1576 r. był jednym z posłów wysłanych do cesarza Maksymiliana II Habsburga z zadaniem skłonienia go do nieprzyjmowania korony polskiej. W tym samym roku otrzymał nadanie tenut baldenburskiej (Biały Bór) i hamersztyńskiej (Czarne) w Prusach Królewskich. W 1587 r. wziął udział w konwokacji po śmierci Stefana Batorego. Brał aktywny udział w życiu politycznym. Był jednym z lustratorów królewsczyzn na Podlasiu. Uczestniczył w obradach sejmiku opatowskiego, był wybierany deputatem do skarbu kwarcianego w Rawie. Dnia 15 kwietnia 1589 r. Zygmunt III nadał mu kasztelanie radomską. Krzysztof Lanckoroński, podobnie jak ojciec, był gorliwym wyznawcą kalwinizmu. W swoich wsiach Kotuszów i Strzelce kościoły katolickie przekształcił w zbory, zagarniając przy okazji uposażenia plebańskie. W dziale dóbr po rodzicach objął majątki macierzyste w województwie sandomierskim, a więc zamek i miasto Kurozwęki oraz wsie Kotuszów, Korytnica, Jabłonica, Czernica i Ponik w powiecie wiślickim (w rejestrze poborowym z 1579 r. odnotowano w tych wsiach 29,5 łanu kmiecego), jak również Czyżów i Korzeń w powiecie chęcińskim (te wsie sprzedał w 1574 r.). Od wojewody krakowskiego Piotra Zborowskiego wziął w zastaw miasto Oleśnicę wraz z wsiami Strzelce, Sufczyce, Kępie, Wola i Pieczenięgi i otrzymał te dobra do śmierci. W 1565 r. Krzysztof Lanckoroński ożenił się z Anną Tęczyńską h. Topór, córką kasztelana krakowskiego

---

Kórnik 1993, nr 656; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 159–161 (tu m.in. błędna informacja, że Jan Włodzisławski w 1548 r. dokonał podziału dóbr kurozwęckich z Krzysztofem Gnojeńskim; nieprawdziwe jest również stwierdzenie, że Anna Kurozwęcka była córką Piotra, podskarbiego koronnego); SHG, cz. 3, z. 2, s. 435; J. Pielas, *Oleśnicy herbu Dębno w XVI–XVII wieku. Studium z dziejów zamożnej szlachty doby nowożytnej*, Kielce 2007, s. 156; A. Biedrzycka, *Szafraniec Hieronim (Jarosz)*, [w:] PSB, t. XLVI, Warszawa–Kraków 2009–2010, s. 438; M. Lubczyński, J. Pielas, *Szydłowiecki Piotr*, [w:] *ibidem*, t. XLIX, Warszawa–Kraków 2013–2014, s. 577.

Andrzeja (zm. 1561) i Anny Ożarowskiej h. Rawicz. Anna z Tęczyńskich Lanckorońska zmarła w 1581 r. Do końca życia była katoliczką. Drugą żoną Krzysztofa została Zofia Wzdowska h. Szreniawa, wdowa po staroście latowickim Stanisławie Dunin-Karwickim. Wniosła ona Lanckorońskiemu dobra, na których pierwszy mąż zapisał jej dożywocie, czyli wsie Żabiec, Karsy Wielkie i Szczeglin oraz części wsi Książnice i Komorów (wszystkie w powiecie wiślickim). Krzysztof i Zofia z Wzdowa Lanckorońscy byli również właścicielami lub też zastawnymi posesorami wsi Wilkowa, Sieczków, Grzymała, Żerniki, Jastrzębiec i części wsi Rataje. W sumie była to już znacząca fortuna, na którą składały się dwa miasta, siedemnaście wsi całych i trzy części wsi. Kasztelan radomski Krzysztof Lanckoroński zmarł w początkach stycznia 1591 r. Zofia Wzdowska przeżyła męża. Z pierwszej żony miał synów Zbigniewa, Przelcawa i Krzysztofa oraz córki Jadwigę, Annę i Krystynę. Losy jego potomstwa nie wchodzi już jednak w zakres tematyczny niniejszego opracowania⁹.

Hieronim Lanckoroński, również nazywany czasami Włodzisławskim, był starszym synem łowczego sandomierskiego Jana i starościanki szydlowskiej Anny Kurozwęckiej. Można śmiało założyć, że wraz z bratem Krzysztofem w latach 1546–1547 studiował na uniwersytecie w Królewcu. Być może to on był tym młodym Włodzisławskim, który w 1552 r. przebywał przez jakiś czas na dworze kasztelana krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego Jana Tarnowskiego. Jeszcze za życia ojca, w 1563 r. ożenił się z katoliczką Zofią Dembińską h. Rawicz, córką Walentego, podówczas podskarbiego wielkiego koronnego (później kanclerza wielkiego koronnego, a na koniec kasztelana krakowskiego) i jego pierwszej żony, Elżbiety Kuczkowskiej h. Jastrzębiec, wdowy po łowczym krakowskim Marcinie Czuryle h. Korczak. Żonie oprawił 12 000 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr. Po śmierci ojca przeprowadził podział majątku z bratem, biorąc stare dobra rodowe, czyli miasto Włodzisław z wsiami Łany, Zielonki, Klemencice, Laskowa,

⁹ Por. B. Paprocki, *op. cit.*, s. 636; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 11; J. Bukowski, *op. cit.*, t. I, s. 295; Pawiński, *Małopolska*, t. III, s. 229, 230, 231, 235; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 345; W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; I. Kaniewska, *Lanckoroński (Włodzisławski)...*, s. 443–446; A. Dunin-Wąsowiczowa, *Mapa własności ziemskiej*, [w:] *Atlas historyczny Polski. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 2 (*Komentarz, indeksy*), Warszawa 1993, s. 103; *Urzędnicy sandomierscy*, nr 152, 445; J. Kurtyka, *Latyfundium...*, s. 206 i tabl. IIIb.

Świątyni i Osowiec (23 łany kmiece odnotowane w pierwszych pięciu wsiach w rejestrze poborowym z 1581 r.) w powiecie ksiąskim oraz dobra macierzyste w powiecie proszowskim, czyli wsie Kościelniki, Stanisławice, Wolica i Wrzodowa Górka (16,25 łanu kmiecego wykazane w rejestrze poborowym z 1581 r.). W marcu roku 1565 kasztelan krzywiński Stanisław Splawski scedował Hieronimowi 2000 florenów zapisanych na wsi Kościelniki przez jego zmarłego ojca. W 1572 r. lub też nieco wcześniej dziedzic na Włodzisławiu otrzymał od Zygmunta Augusta urząd łowczego sandomierskiego. Był on zdecydowanie mniej aktywny na scenie politycznej od brata Krzysztofa. Niemniej jednak w styczniu 1573 r. posłował na konwokację, reprezentując najpewniej województwo krakowskie i złożył swój podpis na akcie konfederacji warszawskiej. Był również posłem z województwa ruskiego na sejm koronacyjny w Krakowie w 1576 r. Na sejmiku szlachty krakowskiej w Proszowicach, który obradował w lipcu 1575 r., łowczy sandomierski Hieronim Włodzisławski został wybrany jednym z posłów na sejmik generalny województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Nowym Mieście Korczynie. W grudniu 1586 r. wziął z kolei udział w zjeździe szlachty trzech województw Małopolski właściwej i podpisał akt związanej wówczas konfederacji jako Hieronim Lanckoroński z Brzezia. W czerwcu 1592 r. na zjeździe w Jędrzejowie Hieronim Lanckoroński złożył swój podpis na proteście przeciwko zawartemu w maju tego roku małżeństwu Zygmunta III z Anną Habsburżanką. Pan na Włodzisławiu, podobnie jak jego ojciec i brat, był gorliwym wyznawcą kalwinizmu. Za jego rządów odbyło się w tym mieście 12 prowincjonalnych synodów kalwińskich. Jednym z pastorów zatrudnionych przez Hieronima w zborze włodzisławskim był w latach 1591–1597 Franciszek Stankar młodszy. Lanckoroński przez lata nie wnosił opłat należnych różnym instytucjom Kościoła katolickiego, co narażało go na różnego rodzaju procesy. Jak się wydaje, to właśnie on był tym panem Lanckorońskim, „niesłusznie turbowanym” pozwami zadwornymi, za którym wstawiała się szlachta krakowska w uchwalonej w grudniu 1604 r. instrukcji dla posłów na sejm 1605 r.¹⁰

¹⁰ Por. AGAD, MK 96, f. 452b; B. Paprocki, *op. cit.*, s. 636; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 11–12; Pawiński, *Małopolska*, t. III, s. 6, 7, 84, 93; A. Boniecki, *op. cit.*, t. IV, Warszawa 1901, s. 208; idem, *op. cit.*, t. XIII, s. 342; *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. I (1572–1620), wyd. S. Kutrzeba, Kraków 1932, s. 55, 120, 257; W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; idem, *Hetman...*, s. 251; *Urzednicy sandomierscy*, nr 658; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 161–162;

Hieronim Lanckoroński z pewnością nie był zbyt rządym gospodarzem. W poszukiwaniu gotówki zaciągał różnego rodzaju pożyczki, które zabezpieczał na swoich dobrach. Drobniejsze kwoty spłacał, z większymi miewał problemy. W 1576 r. pożyczył od Barbary z Gosławskich, trzeciej żony swojego teścia, Walentego Dembińskiego 6900 florenów i oddał jej w zastaw wsie Kościelniki, Stanisławice, Wolice i Wrzodową Górkę w powiecie proszowskim. Po ich wykupieniu zabezpieczył na tych samych dobrach pożyczkę zaciągniętą u kasztelana małogoskiego Sebastiana Lubomirskiego. Pozwany przez tego ostatniego o jej niespłacenie w 1589 r., w konsekwencji Lanckoroński zmuszony został do sprzedania swoich wiosek w powiecie proszowskim temu majątnemu i wpływowemu wierzycielowi. Co ciekawe, przynajmniej od połowy lat osiemdziesiątych XVI w. łowczy sandomierski nie zarządzał osobiście kluczem wodzisławskim (miasto Wodzisław, wsie Łany, Zielonki, Klemencice, Laskowa, Świątniki – wieś Osowiec uległa już wówczas zanikowi), ale oddawał te dobra w dzierżawę. Od 1584 r. arendarzem w Wodzisławiu był niejaki Jan Krzęcki, wspierany w zarządzie dóbr przez brata Wawrzyńca. W 1593 r. Hieronim Lanckoroński oddał z kolei klucz wodzisławski w dzierżawę Włochowi z pochodzenia, Cezarowi Mingoliniemu i jego żonie Małgorzacie. Trzymali oni Wodzisław aż do śmierci Cezara w 1602 lub 1603 r. Warto tu odnotować, że obaj kolejni dzierżawcy dóbr wodzisławskich zostali opisani jako udający szlachtę plebejusze w słynnej *Liber chamorum* Waleriana Nekandy Treпки. W roku 1603 łowczy sandomierski został skwitowany z 5500 florenów przez Pawła Popowskiego, opiekuna dzieci zmarłego Cezara Mingoliniego. Na spłatę tego zadłużenia Lanckoroński zaciągnął pożyczkę w wysokości 6500 florenów od Małgorzaty, wdowy po Cezarze i jej nowego męża, Jana Raszowskiego, oddając im równocześnie w użytkowanie wieś Zielonki z folwarkiem do dnia 6 stycznia 1605 r. Zapewne przed rokiem 1575 zmarła pierwsza żona Lanckorońskiego. Mniej więcej w tym właśnie czasie łowczy sandomierski ożenił się z Anną z Drohiczan Drohiczańską h. Nałęcz, katoliczką, córką Sędziwoja, kasztelana lubaczowskiego, marszałka dworu prymasa Jakuba Uchańskiego i Zofii Straszówny h. Odrowąż. Druga żona wniosła mu w posagu wsie Leszczany i Wola Leszczańska w ziemi chełmskiej (13 łąnów

---

H. Gmiterek, *Stankar Franciszek młodszy*, [w:] *PSB*, t. XLII, Warszawa–Kraków 2003–2004, s. 163–164; *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*, red. I. Kaniewska, Warszawa 2013, s. 217, 239.

kmiących według rejestru poborowego z 1564 r.). Lanckoroński musiał wejść w ich posiadanie zaraz po ślubie, bo tylko tym można wytłumaczyć to, że został wybrany posłem na sejm 1576 r. z województwa ruskiego. Z pierwszą żoną, Zofią z Dembińskich miał trzy córki, Annę, Krystynę i Jadwigę. W 1573 r. wyznaczył im opiekunów, a w 1578 r. określił wysokość należnych im posagów. Tylko jedna z tych córek, najmłodsza Jadwiga, została wydana za męża za Jana Wielopolskiego z Gromnika h. Stary Koń. Dwie pozostałe zmarły jako panny. Anna z Drohiczańskich urodziła Hieronimowi dwóch synów, Adama i Samuela. Łowczy sandomierski Hieronim z Brzezia Lanckoroński z pewnością przeżył również drugą żonę. Żył jeszcze w dniu 22 lipca 1608 r., kiedy jego synowie dzielili między siebie dobra wodzisławskie. W styczniu 1609 r. został z kolei skwitowany z długu 700 florenów. Jako zmarły został wspomniany w dniu 2 kwietnia 1610 r., kiedy jego syn Samuel spłacił część długu zaciągniętego przez ojca u Andrzeja Gajowskiego i rozliczył się ostatecznie (strony skwitowały się wzajemnie z wszelkich pretensji) z Janem i Małgorzatą Raszowskimi. Można więc przyjąć, że Hieronim Lanckoroński zmarł niedługo przed tą datą, w pierwszych miesiącach 1610 r.¹¹

Adam Lanckoroński, starszy syn Hieronima i Anny z Drohiczańskich, nie zapisał się niczym szczególnym w dziejach. Podobnie jak ojciec, był wyznawcą kalwinizmu. W 1607 r. uczestniczył w synodzie wodzisławskim. Wziął udział w rokoszu sandomierskim, ale

¹¹ Por. Archiwum Narodowe w Krakowie [dalej: ANK], *Castrensia Cracoviensia Relationes*, nr 656, s. 476–477; *Castrensia Cracoviensia Inscriptiones* [dalej: CCI] nr 114, s. 25–28; nr 137, s. 292–298; nr 144, s. 722–726; nr 152, s. 1308–1309; nr 158, s. 959–966; nr 178, s. 1095–1106; nr 187, s. 644; nr 188, s. 1322–1323; nr 191, s. 2234–2239; B. Paprocki, *op. cit.*, s. 636; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 12; *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VII, cz. 1 (*Ziemie ruskie. Ruś Czerwona*), *Źródła dziejowe*, t. XVIII, cz. 1, wyd. A. Jabłonowski, Warszawa 1902, s. 179; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, wyd. B. Chlebowski, J. Krzywicki, F. Sulimierski, W. Walewski, t. XV, cz. 2, Warszawa 1902, s. 222; A. Boniecki, *op. cit.*, t. V, Warszawa 1902, s. 21; t. XIII, s. 342; W. Nekanda Trepka, *Liber generationis plebeanorum („Liber chamorum”)*, wyd. W. Dworzaczek, J. Bartyś, Z. Kuchowicz, red. W. Dworzaczek, cz. 1 (*Wstępny wydawców i tekst*), Wrocław 1958, nr 259, 1003; W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 162 (tu liczne, czasami wprost zdumiewające błędy); J. Długosz, *Latyfundia Lubomirskich w XVII wieku (powstanie – rozwój – podziały)*, Opole 1997, s. 58; K. Chłapowski, *Przynależność własnościowa osiedli, Aneks IV (Większa własność szlachecka w 1595 r.)*, [w:] *Atlas historyczny Polski. Województwo krakowskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. H. Rutkowski, Warszawa 2008, s. 108, 111.

nie odegrał tu poważniejszej roli. Przed 1608 r. ożenił się z Ewą z Nagłowic Rejówną, córką gorliwego kalwinisty Andrzeja, wnuczką poety Mikołaja. Matka Ewy – Krystyna z Dembińskich, córka kasztelana krakowskiego Walentego i jego drugiej żony, Krystyny z Minockich h. Nowina, była przyrodnią siostrą Zofii Dembińskiej, pierwszej żony ojca Adama. Po swojej matce odziedziczył Adam (wraz z młodszym bratem Samuelem) wsie Leszczany i Wola Leszczańska w ziemi chełmskiej. Jako właściciele tych wsi obaj Lanckorońscy wystąpili w roku 1605. Anna z Drohiczan musiała więc umrzeć przed tą datą (najpewniej w roku 1602). Starszy syn łowczego sandomierskiego Hieronima nie miał bynajmniej smykałki do interesów. Prowadził życie ponad stan i systematycznie zadłużał własne dobra. W początkach stycznia 1608 r. został skwitowany z długu 1300 florenów przez Jana Czeskiego. W tym samym czasie pożyczył (za zgodą żony) 5000 florenów od Stanisława i Katarzyny Łaszyńskich, którym zastawić miał w tej kwocie wieś Zielonki z folwarkiem (zastawioną już wcześniej Janowi i Małgorzacie Raszowskim) do dnia 6 stycznia 1611 r. Ci sami małżonkowie pożyczili Adamowi kolejne 3000 florenów, które ten zabezpieczył na swoich dobrach dziedzicznych. Warto zaznaczyć, że wszystkich tych transakcji Lanckoroński dokonywał jeszcze w czasie, kiedy formalnym właścicielem klucza wodzisławskiego był jego ojciec. Dopiero w lipcu 1608 r. (22. tego miesiąca akt podziałowy został wniesiony do grodu krakowskiego) Adam i Samuel Lanckorońscy podzielili między siebie dobra żyjącego jeszcze łowczego sandomierskiego. Starszy z braci wziął dwór murowany („zamek” wybudowany przez jego dziadka Jana) i połowę przylegających do niego zabudowań gospodarczych, połowę miasta Wodzisławia, wieś Klemencice z folwarkiem, wieś Łany i wieś Świątniki z folwarkiem. Na dział Samuela przypadł dwór „na kopcu”, połowa zabudowań gospodarczych przy dworze murowanym, pół miasta Wodzisławia, wieś Zielonki z folwarkiem, wieś Świątniki i trzech kmieci „z rolami i wszystkimi pożytkami” we wsi Łany. Bracia wspólnie spłacić mieli wszystkich wierzycieli ojca oraz wykupić (Samuel miał wyłożyć na tę transakcję 3000 florenów) wieś Zielonki zastawioną w styczniu tego roku małżonkom Łaszyńskim, ale pozostającą przez cały czas w rękach Raszowskich. W latach 1609–1612 Adam Lanckoroński często pojawiał się w grodzie krakowskim, gdzie rejestrował zaciągane przez siebie pożyczki i uzyskiwał od wierzycieli skwitowanie ze spłacanych długów. W poszukiwaniu stale potrzebnej mu gotówki,

w 1610 r. (wtedy otrzymał pierwszą ratę należności) zdecydował się sprzedać bratu Samuelowi (za 12 500 florenów) swoją połowę dóbr po matce w ziemi chełmskiej. Dwa lata później (w styczniu 1612 r.) bracia zawarli umowę (pod zakładem 40 000 florenów), na mocy której Samuel miał wejść w posiadanie należącej do Adama połowy klucza wodzisławskiego. Zgodę na sprzedaż połowy Wodzisławia oraz wsi Klemencice, Łany i Laskowa wyraziła Ewa z Rejów Lanckorońska, która zjawiała się w grodzie krakowskim w towarzystwie brata Marcina i Jana Ryłskiego. Ponieważ Samuel Lanckoroński nie dysponował tak dużą kwotą, spłata należności za nabyte wówczas dobra została rozłożona na raty. W tej sytuacji Adam zdażył jeszcze zastawić (za zgodą brata) za 17 000 florenów połowę miasta Wodzisławia oraz wsie Klemencice i Laskowa (obie z folwarkami) Krzysztofowi Gołuchowskiemu do dnia 6 stycznia 1615 r. Jak się wydaje, do końca 1612 r. Samuel Lanckoroński wypłacił bratu całą należność za kupione od niego dobra. W roku następnym, tytułowany już w oficjalnych aktach „dziedzicem na Wodzisławiu” (poprzednio obaj bracia występowali jako „dziedzice na części Wodzisławia”), młodszy z braci Lanckorońskich zawierał ugody z wierzycielami Adama i systematycznie spłacał zaciągnięte przez niego długi. Adam Lanckoroński, nie mając już w swoim posiadaniu żadnych dóbr ziemskich, zmarł prawdopodobnie w roku 1614. Z małżeństwa z Ewą z Rejów nie pozostawił potomstwa¹².

Samuel Lanckoroński, młodszy syn łowczego sandomierskiego Hieronima i Anny Drohiczańskiej, zdolnościami i smykałką do interesów zdecydowanie przewyższał starszego brata. Początkowo wyznawał kalwinizm. Wraz z Adamem wziął udział w rokoszu sandomierskim, ale podobnie jak on, nie odegrał w nim poważniejszej roli. W 1608 r. dokonał omówionego wyżej podziału dóbr rodowych, obejmując w posiadanie połowę miasta Wodzisławia oraz wsie Zielonki, Świątniki i niewielką część wioski Łany. W dniu 22 lipca 1608 r. skwitował też ojca z sześćoletniego użytkowania

¹² Por. AGAD, MK 152, f. 247v–252v; ANK, CCI, nr 187, s. 633–644; nr 188, s. 16–17, 113–114, 138, 803–806; nr 189, s. 116–118; nr 190, s. 1049–1051; nr 191, s. 157–159, 306–308, 310–313, 1742–1744, 2076–2077, 2281–2282; nr 195, s. 782–784, 861–863, 872–876, 878–880, 977, 980; nr 197, s. 507–512, 553, 747–749, 758–759, 919–932; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 12; A. Boniecki, *op. cit.*, t. IV, s. 208; t. XIII, s. 342 (z błędami); W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; *Akta synodów różnowierczych w Polsce*, t. III (*Małopolska 1571–1632*), oprac. M. Sipayłło, Warszawa 1983, s. 611; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 162–163 (z błędami).

wsi Leszczany. Jeszcze w tym samym roku ożenił się z katoliczką, Zofią Firlejówną z Dąbrowicy, córką podskarbiego wielkiego koronnego Jana (później kasztelana wojnickiego) i Gertrudy z Bnina Opalińskiej, marszałkówny wielkiej koronnej. W styczniu 1609 r. teść wypłacił mu 10 000 florenów, stanowiących część posagu Zofii wynoszącego 15 000 florenów. W latach 1609–1612 przeprowadził liczne operacje finansowe, zaciągając długi oraz spłacając wierzycieli własnych, ojca i brata. W 1610 r. nabył od tego ostatniego jego część dóbr macierzystych w ziemi chełmskiej. W tym samym roku zastawił za 7000 florenów na trzy lata wieś Zielonki z folwarkiem i dworem Samuelowi Chełmskiemu. Dwa lata później odkupił od brata Adama drugą część Wodzisławia oraz wsie Klemencice, Laskowa i Łany. W ten sposób stał się jedynym właścicielem rodzowego klucza wodzisławskiego. Najpewniej w 1612 r. został dworzaninem królewskim. Z tytułem dworzanina JKM podpisał bowiem uchwałę sejmiku deputackiego w Proszowicach w dniu 10 września 1612 r. Będąc już dziedzicem całego Wodzisławia, w 1613 r. Samuel Lanckoroński dokonał konwersji na katolicyzm. Pociągnęło to za sobą daleko idące zmiany dla mieszkańców miasteczka. Lanckoroński zlikwidował bowiem zbór protestancki, usunął ostatniego kalwińskiego ministra (był nim Jan Petrycy z Pilzna), a wyznających kalwinizm mieszkańców Wodzisławia zmusił do sprzedaży posiadanych tu majątków i wyjazdu z miasta. Dawny zbór ponownie przekształcony został w kościół katolicki. Dnia 13 czerwca 1613 r., za zgodą biskupa krakowskiego Piotra Tylickiego, Samuel wyznaczył nowego proboszcza wodzisławskiego i uposażył go pensją w wysokości 200 florenów rocznie, zagrodą przy plebanii i ogrodem, nakładając na niego jednocześnie obowiązek utrzymywania wikarego, nauczyciela w szkole i dzwonnika. W Wodzisławiu wybudował też później nowy, murowany kościół¹³.

W dniu 19 marca 1618 r. Zygmunt III nadał mu senatorski urząd kasztelana wiślickiego. Dnia 6 lipca tego samego roku

¹³ Por. ANK, CCI, nr 187, s. 633–644; nr 188, s. 18–19, 113, 121–122, 137, 148–151; nr 190, s. 326–327, 396–397, 1230–1232; nr 191, s. 234–240, 306–307, 422–423, 2076–2077, 2234–2239; nr 195, s. 158–159, 779, 784–785, 875–878, 1350–1353; nr 197, s. 166–167, 507–512, 553, 747–749, 758–759, 919–932; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 12; J. Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskim*, Marjówka 1930, s. 373; *Akta sejmikowe...*, t. I, s. 341; K. Lepszy, *Firlej Jan*, [w:] *PSB*, t. VII, Kraków 1948–1958, s. 7; W. Urban, *op. cit.*, s. 223; *Akta synodów...*, t. III, s. 340; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 163.

władca zezwolił referendarzowi koronnemu Janowi Świętosławskiemu, dopiero co (w czerwcu) obdarzonemu tą królewską przysługą, na scedowanie tenuty małogoskiej na Samuela Lanckorońskiego. Wkrótce potem kasztelan wiślicki objął Małogoszcz z przyległościami w posiadanie. Dnia 28 kwietnia 1620 r. dziedzic Wodzisławia uzyskał konsens królewski na wykupienie wójtostwa małogoskiego i sołectwa we wsi Leśnica. W 1621 r. Lanckoroński, senator Rzeczypospolitej, mąż i ojciec kilkorga dzieci, wyjechał do Padwy, gdzie wpisał się do metryki tamtejszego uniwersytetu. Jego pobyt w Italii trwał jednak krótko, gdyż już w październiku tego roku stawiał się pod Lwowem, gdzie zbierało się pospolite ruszenie na wojnę przeciwko Turkom. Nie wziął jednak udziału w walkach, gdyż na wieść o zawarciu w dniu 9 października pokoju chocimskiego zgromadzona tam szlachta rozjechała się do domów. W 1624 r. Samuel wystarał się u króla o prawo wspólności dla żony na tenucie małogoskiej. W 1632 r. uczestniczył w elekcji nowego króla i oddał swój głos na królewicza Władysława. W dniu 27 lutego 1633 r. Władysław IV nadał Lanckorońskiemu grunt w Warszawie (naprzeciwko dworu Tomasza Zamoyskiego) z przeznaczeniem na budowę domu. Od 1619 r. był Samuel jednym z opiekunów małoletnich dzieci swojego brata stryjecznego (syna kasztelana radomskiego Krzysztofa), zmarłego w październiku tego roku podkomorzego sandomierskiego Zbigniewa Lanckorońskiego. W dniu 9 marca 1636 r. kasztelan wiślicki, będąc jednym z dwóch mediatorów, uczestniczył w podziale dóbr po Zbigniewie pomiędzy jego siedmiu synów. W czasie swoich rządów w Małogoszczu dokonał niewielkich zapisów (w lutym 1620 r.) na rzecz szpitala zwanego Betanią (4 floreny rocznie) oraz tamtejszej szkoły (8 florenów rocznie). W 1637 r. popadł jednak w poważny konflikt z proboszczem małogoskim, Jakubem Stalmachem Chrostowicem. Pleban oskarżył Lanckorońskiego o zagarnięcie gruntów kościelnych, zabór dziesięciny ze wsi Cieśle oraz o inne szkody, które łącznie wycenił na 2000 florenów. Zabezpieczając prebendarza przed ewentualnymi aktami przemocy ze strony starosty, Władysław IV ustanowił wadium między stronami w wysokości 10 000 grzywien. Sprawa ta nie pociągnęła za sobą bynajmniej negatywnych konsekwencji dla Samuela Lanckorońskiego. W dniu 16 kwietnia 1638 r. król obdarzył go bowiem urzędem kasztelana sądeckiego¹⁴.

¹⁴ Por. AGAD, MK 159, f. 208v-209; MK 166, f. 109v-110; MK 180, f. 66-66v; MK 185, f. 19v-20v; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 12; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII,

Dziedzic na Wodzisławiu był bardzo dobrym gospodarzem. Pożyczki spłacał terminowo, a posiadane nadwyżki gotówki przeznaczal na zakup nowych majątności. Od 1612 r. był właścicielem klucza wodzisławskiego (jedno miasto, pięć wsi, 27,5 łanu kmiecego) w powiecie ksiąskim oraz wsi Leszczany i Wola Leszczańska w ziemi chełmskiej. W ciągu kilkunastu kolejnych lat dość znacznie powiększył swoje dobra. Przed 1629 r. nabył bowiem w powiecie ksiąskim całe wsie Mokrzec, Brus, Chwaścica i Chotlica oraz część wsi Pyrocice (razem 22,5 łanu kmiecego). Wsie klucza wodzisławskiego wypuszczał czasami w dzierżawę, nie wahając się powoływać na arendarzy ludzi plebejskiego pochodzenia. W tenucie małogoskiej użytkował miasto Małogoszcz oraz wsie Cieśle, Skorków i Leśnica. W świetle danych lustracji przeprowadzonej w 1620 r., niegrodowe starostwo małogoskie przynosiło 1120 florenów, 25 groszy i 7 denarów rocznego dochodu. Pod koniec życia Lanckoroński władał więc dobrami, które obejmowały dwa miasta, czternaście wsi całych i jedną część wsi. Był więc z pewnością znacznie bogatszy niż jego ojciec¹⁵. Samuel z Brzezia Lanckoroński zmarł przed 12 lipca 1638 r. Jego pogrzeb odbył się w Wodzisławiu w dniu 30 sierpnia tego roku, a kazanie pogrzebowe wygłosił, dedykując je synom zmarłego, Krzysztofowi i Jackowi (Hiacyntowi),

---

s. 342; J. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 142, 167, 235; W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; *Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padevskim*, t. I (*Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padevskim [1592-1745]*), wyd. H. Barycz, Wrocław 1971, s. 309; K. Chłapowski, *Realizacja reform egzekucji dóbr (1563-1665). Sprawa zastawów królewskich małopolskich*, Warszawa 1984, s. 218; idem, *Starostowie w Małopolsce 1565-1668*, [w:] *Spółeczeństwo staropolskie*, t. IV, red. A. Izydorczyk, A. Wyczański, Warszawa 1986, s. 125; *Urzednicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990, nr 499; *Urzednicy sandomierscy*, nr 1216; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 163-164; *Źródła i materiały do dziejów szlachty województwa sandomierskiego w XVI-XVIII wieku*, t. III (*Akty podziałów dóbr ziemskich szlachty sandomierskiej z XVII wieku*), wyd. J. Pielas, Kielce 2014, s. 44, 47, 50.

¹⁵ Por. AGAD, MK 185, f. 19v-20v, 116v-117; MK, Lustracje, dz. XVIII, nr 21, s. 1-14; T. Purzecki, *Kazanie na pogrzebie Jaśnie Wielmożnego Iego Mości Pana Samuela z Brzezia Lanckorońskiego, kasztelana sandeckiego, starosty małogoskiego etc. etc., odprawione w Wodzisławiu dnia XXX sierpnia Roku Pańskiego 1638*, Kraków 1638; K. Niesiecki, *op. cit.*, t. VI, s. 12; A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 342 (tu błędna data śmierci Samuela Lanckorońskiego); *Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1629*, oprac. W. Domin, J. Kolasa, E. Trzyna, S. Żyga, red. S. Inglot, Wrocław 1956, s. 133, 143-144, 151, 155; W. Dworzaczek, *Genealogia*, t. II, tabl. 102; W. Nekanda Trepka, *Liber generationis plebeanorum...*, cz. 1, nr 1008; S. Cynarski, *op. cit.*, s. 164 (z błędami).

Tomasz Purzecki, przeor klasztoru dominikanów w Opatowcu. Zofia z Firlejów, fundatorka Bractwa Różańcowego w Wodzisławiu, przeżyła męża. Dnia 12 lipca 1638 r. scedowała ona na syna Stanisława wójtostwo małogoskie. Dnia 30 października 1638 r. zrezygnowała natomiast ze swojego dożywocia na tenucie małogoskiej i scedowała ją temu samemu synowi. Zmarła w 1645 r. Samuel i Zofia Lanckorońscy mieli siedmiu synów: Stanisława, Wespazjana, Henryka, Pakosława Kazimierza, Zbigniewa Jana, Zygmunta i Przeclawa (Przedbora) oraz cztery córki: Jadwigę, Katarzynę, Elżbietę i Annę. Losy potomstwa kasztelana sądeckiego to już jednak temat, który zasługuje na odrębne, szczegółowe i pogłębione opracowanie.

Podsumowując nasze rozważania, po prześledzeniu dokonań sześciu pokoleń panów na Włodzisławiu (później Wodzisławiu) na przestrzeni niemal 200 lat (1444–1638), można pokusić się o sformułowanie kilku wniosków o bardziej ogólnym charakterze. W pierwszej kolejności stwierdzić trzeba, że Włodzisławscy, w drugiej połowie XVI w. nazywani już Lanckorońskimi, nie byli zbyt czynni na ogólnokrajowej arenie politycznej. Jedynie dwaj przedstawiciele tej linii (wliczając w to protoplastę linii na Kurozwękach) uzyskali nominacje na kasztelanie drażkowe. Dwaj inni zakończyli kariery na stosunkowo niskim, tytularnym urzędzie ziemskim. Przez cały badany okres Lanckorońscy z linii małopolskiej (znowu z wyłączeniem kasztelana radomskiego Krzysztofa) otrzymali nadania jedynie dwóch niewielkich królewskich ziem (tenuty ojcowska i małogoska). Pod względem majątkowym nigdy nie osiągnęli statusu możnowładczego. Dziedzice na Włodzisławiu (Wodzisławiu) w XV, XVI i pierwszej połowie XVII w. dysponowali dobrami, które pozwalają ich zaliczyć co najwyżej do grupy zamożnej szlachty. Warto natomiast odnotować, że kolejni przedstawiciele tej linii rodu Lanckorońskich żenili się albo z zamożnymi dziedziczkami, albo też z córkami wysoko postawionych i wpływowych senatorów. Dzięki tym koligacjom, nawet w okresach względnego kryzysu majątkowego, Lanckorońscy z Wodzisławia nigdy nie wypadli poza krąg najznacniejszych rodzin szlacheckich Małopolski właściwej. Nie ulega jednak najmniejszej nawet wątpliwości, że przez cały badany okres pozostawali w cieniu swoich możniejszych i zdecydowanie bardziej czynnych na arenie politycznej krewniaków w linii jagielnickiej¹⁶.

¹⁶ Więcej informacji o dziejach jagielnickiej linii rodu Lanckorońskich od połowy XVI do końca XVII w. por. Z. Anusik, *Lanckorońscy na Jagielnicy. Z dziejów*

Bibliografia / Bibliography**ŹRÓDŁA ARCHIWALNE**

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [AGAD]

Metryka Koronna [MK] 12, 14–16, 20–25, 28–29, 35–36, 40, 78–80, 96, 99, 152, 159, 166, 180, 185

Lustracje, dz. XVIII, nr 21

Archiwum Narodowe w Krakowie [ANK]

Castrensia Cracoviensia Inscriptiones [CCI] nr 114, 137, 152, 158, 178, 187, 188, 190–191, 195, 197

Castrensia Cracoviensia Relationes, nr 656

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Akta sejmikowe województwa krakowskiego, t. I (1572–1620), wyd. S. Kutrzeba, Kraków 1932.

Akta synodów różnowierczych w Polsce, t. III (Małopolska 1571–1632), oprac. M. Sipayło, Warszawa 1983.

Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim, t. I (*Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim [1592–1745]*), wyd. H. Barycz, Wrocław 1971.

Niesiecki K., *Herbarz polski*, wyd. J.N. Bobrowicz, t. VI, Lipsk 1841.

Paprocki B., *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K.J. Turowski, Kraków 1858.

Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, t. III (Małopolska), *Źródła dziejowe*, t. XIV, wyd. A. Pawiński, Kraków 1886.

Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, t. VII, cz. 1 (*Ziemie ruskie. Ruś Czerwona*), *Źródła dziejowe*, t. XVIII, cz. 1, wyd. A. Jabłonowski, Warszawa 1902.

Purzecki T., *Kazanie na pogrzebie Jaśnie Wielmożnego Iego Mości Pana Samuela z Brzezia Lanckorońskiego, kasztelana sandeckiego, starosty małogoskiego etc. etc., odprawione w Wodzisławiu dnia XXX sierpnia Roku Pańskiego 1638*, Kraków 1638.

Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1629, oprac. W. Domin, J. Kolasa, E. Trzyna, S. Żyga, red. S. Inglot, Wrocław 1956.

Trepka Nekanda W., *Liber generationis plebeanorum („Liber chamorum”)*, wyd. W. Dworzaczek, J. Bartyś, Z. Kuchowicz, red. W. Dworzaczek, cz. 1 (*Wstępny wydawców i tekst*), Wrocław 1958.

---

i genealogii podolskiej linii rodziny Lanckorońskich herbu Zadora w XVI i XVII wieku, „Przegląd Nauk Historycznych” 2023, R. XXII, nr 2, s. 9–40; oraz *idem*, *Podkomorzy podolski Hieronim z Brzezia Lanckoroński i jego testament z dnia 7 maja 1696 r. Karta z dziejów i genealogii jagielnickiej linii rodziny Lanckorońskich herbu Zadora w XVII wieku*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2024, R. XXIII, nr 1, s. 197–228.

Źródła i materiały do dziejów szlachty województwa sandomierskiego w XVI–XVIII wieku, t. III (Akty podziałów dóbr ziemskich szlachty sandomierskiej z XVII wieku), wyd. J. Pielas, Kielce 2014.

OPRACOWANIA

- Anusik Z., *Lanckorońscy na Jagielnicy. Z dziejów i genealogii podolskiej linii rodziny Lanckorońskich herbu Zadora w XVI i XVII wieku*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2023, R. XXII, nr 2, s. 9–40. <https://doi.org/10.18778/1644-857X.22.02.01>
- Anusik Z., *Podkomorzy podolski Hieronim z Brzezia Lanckoroński i jego testament z dnia 7 maja 1696 r. Karta z dziejów i genealogii jagielnickiej linii rodziny Lanckorońskich herbu Zadora w XVII wieku*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2024, R. XXIII, nr 1, s. 197–228. <https://doi.org/10.18778/1644-857X.23.01.08>
- Barycz H., *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440–1600)*, Kraków 1938.
- Barycz H., *U narodzin ruchu reformacyjnego w Małopolsce*, [w:] H. Barycz, *Z epoki renesansu, reformacji i baroku. Prądy – idee – ludzie – książki*, Warszawa 1971.
- Biedrzycka A., *Szafraniec Hieronim (Jarosz)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLVI, Warszawa–Kraków 2009–2010, s. 436–439.
- Boniecki A., *Herbarz polski*, t. IV, Warszawa 1901.
- Boniecki A., *Herbarz polski*, t. XIII, Warszawa 1909.
- Budka W., *Boner Jan*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. II, Kraków 1936, s. 297–299.
- Bukowski J., *Dzieje reformacji w Polsce od wejścia jej do Polski aż do jej upadku*, t. I (*Terytorjalne rozprzestrzenienie się reformacji*), Kraków 1883.
- Chłapowski K., *Przynależność własnościowa osiedli*, [w:] *Atlas historyczny Polski. Województwo krakowskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. H. Rutkowski, Warszawa 2008, s. 83–113.
- Chłapowski K., *Realizacja reform egzekucji dóbr (1563–1665). Sprawa zastawów królewskich małopolskich*, Warszawa 1984.
- Chłapowski K., *Starostowie w Małopolsce 1565–1668*, [w:] *Spółczesność staropolskie*, t. IV, red. A. Izydorzyczyk, A. Wyczański, Warszawa 1986, s. 105–178.
- Cynarski S., *Dzieje rodu Lanckorońskich z Brzezia od XIV do XVIII wieku. Sprawy kariery urzędniczej i awansu majątkowego*, Kraków 1996.
- Długosz J., *Latyfundia Lubomirskich w XVII wieku (powstanie – rozwój – podziały)*, Opole 1997.
- Dunin-Wasowiczowa A., *Mapa własności ziemskiej*, [w:] *Atlas historyczny Polski. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 2 (*Komentarz, indeksy*), Warszawa 1993, s. 99–113.
- Dworzaczek W., *Genealogia*, t. II (*Tablice*), Warszawa 1959.
- Dworzaczek W., *Hetman Jan Tarnowski. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego*, Warszawa 1985.
- Gąsiorowski A., *Maciej z Bnina, zwany Mosiński*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XIX, Wrocław 1974, s. 15.

- Gąsiorowski A., *Malski Wojciech*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XIX, Wrocław 1974, s. 383–385.
- Gmiterek H., *Stankar Franciszek młodszy*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLII, Warszawa–Kraków 2003–2004, s. 163–164.
- Kaniewska I., *Lanckoroński (Włodzisławski) Krzysztof*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVI, Wrocław–Warszawa–Kraków 1971, s. 443–445.
- Kaniewska I., *Lanckoroński Mikołaj*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVI, Wrocław–Warszawa–Kraków 1971, s. 446–448.
- Kaniewska I., *Latałski Janusz (Jan)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVI, Wrocław–Warszawa–Kraków 1971, s. 563–565.
- Kiryk F., *Lanckoroński Mikołaj*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVI, Wrocław–Warszawa–Kraków 1971, s. 446.
- Koczerska M., *Oleśnicki Jan zwany Głowacz*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXIII, Wrocław 1978, s. 764–766.
- Kurtyka J., *Latyfundium tęczyńskie. Dobra i właściciele (XIV–XVII wiek)*, Kraków 1999.
- Kurtyka J., O „*sumach sadłowskich*” i rzekomym mariażu Lanckorońskich i Tęczyńskich w początkach XV wieku, [w:] *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej: prace ofiarowane profesorowi Januszowi Bieniakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestopięcioletnie pracy naukowej*, red. A. Radziwiński, A. Supruniuk, J. Wroniszewski, Toruń 1997, s. 193–205.
- Lepszy K., *Firlej Jan*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. VII, Kraków 1948–1958, s. 7.
- Lubczyński M., Pielas J., *Szydłowiecki Piotr*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLIX, Warszawa–Kraków 2013–2014, s. 576–578.
- Mikucki S., *Demiński (z Dębna) Jakub*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. V, Kraków 1939–1946, s. 71–72.
- Pielas J., *Oleśnicy herbu Dębno w XVI–XVII wieku. Studium z dziejów zamożnej szlachty doby nowożytnej*, Kielce 2007.
- Postowie ziemscy koronni 1493–1600*, red. I. Kaniewska, Warszawa 2013.
- Senkowski J., Słowikowski T., *Hincza (Henryk) z Rogowa*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. IX, Wrocław–Warszawa–Kraków 1960–1961, s. 521–523.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, wyd. B. Chlebowski, J. Krzywicki, F. Sulimierski, W. Walewski, t. XV, cz. 2, Warszawa 1902.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 1, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, Wrocław 1980.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 2, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, przy współpracy J. Laberscheka, Wrocław 1985.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 3, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, Wrocław 1985.

- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 4, oprac. J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, Wrocław 1986.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 2, z. 3, oprac. J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1991.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 2, z. 4, oprac. J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, red. F. Sikora, Kraków 1993.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 3, z. 2, oprac. W. Bukowski, J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, red. F. Sikora, Kraków 1997.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 3, z. 4, oprac. W. Bukowski, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, A. Marzec, F. Sikora, M. Wilamowski, M. Wolski, współpraca archeologiczna S. Kołodziejki, red. F. Sikora, Wrocław 2003.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 4, z. 3, oprac. W. Bukowski, J. Laberschek, A. Marzec, M. Mięka, K. Nabiałek, M. Wolski, M. Zdanek, red. W. Bukowski, Kraków 2011.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 5, z. 1, oprac. W. Bukowski, J. Laberschek, K. Nabiałek, F. Sikora, J. Szyszka, M. Wolski, red. W. Bukowski, Kraków 2016.
- Strzelecka A., *Łanckoroński Zbigniew*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVI, Wrocław-Warszawa-Kraków 1971, s. 457-458.
- Szymczakowa A., *Szlachta sieradzka w XV wieku. „Magnifici et generosi”*, Łódź 1998.
- Urban W., *Chłopi wobec reformacji w Małopolsce w drugiej połowie XVI w.*, Kraków 1959.
- Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.
- Urzędnicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990.
- Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1993.
- Wiśniewski J., *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskim*, Marjówka 1930.
- Wyrozumski J., *Przedbór z Brzezia*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXVIII, Wrocław 1984-1985, s. 698-699.
- Zajączkowski S.M., *Łaski Jarosław*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVIII, Wrocław-Warszawa-Kraków 1973, s. 244-245.

NOTKA O AUTORZE

Prof. dr hab. Zbigniew Anusik – kierownik Katedry Historii Nowożytnej w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego.

Zainteresowania naukowe: historia Polski i powszechna XVI–XVIII w., historia Szwecji XVI–XVIII w., stosunki polsko-szwedzkie w XVII–XVIII w., historia dyplomacji europejskiej w XVIII w., dzieje Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789–1799), elity dawnej Rzeczypospolitej, struktura własności ziemskiej w Rzeczypospolitej XVII w., genealogia polskich rodzin szlacheckich w XVI–XVIII w.

zbigniew.anusik@uni.lodz.pl